

Priporočila za načrtovanje in izvedbo zaključnega izpita iz izdelka oziroma storitve z zagovorom v programih srednjega poklicnega izobraževanja v vajeniški obliki

Pripravljena priporočila za načrtovanje in izvedbo zaključnega izpita iz izdelka oziroma storitve z zagovorom v programih srednjega poklicnega izobraževanja v vajeniški obliki so namenjena izvedbi zaključnih izpitov v programih srednjega poklicnega izobraževanja v vajeniški obliki. Priporočila ne obravnavajo zaključnega izpita v celoti, ampak samo tiste teme, ki so pomembne za vajeniško obliko izobraževanja. Priporočamo, da si pri načrtovanju izpita iz izdelka oziroma storitve z zagovorom pomagata tudi s priročnikom *Izdelek oziroma storitev in zagovor – zaključni izpit v izobraževalnih programih nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja*, Ljubljana: CPI, 2012¹.

Podlage za izvajanje zaključnega izpita

Zaključni izpit v programih srednjega poklicnega izobraževanja, ki se izvajajo v vajeniški obliki, se izvajajo v skladu z

- Zakonom o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja
- Zakonom o poklicnem in strokovnem izobraževanju (Uradni list RS, št. 79/06 in 68/17)
- Zakonom o vajeništvu (Uradni list RS, št. 25/17)
- Pravilnikom o zaključnem izpitu (Uradni list RS, št. 56/08, 50/10 in 23/11)
- Pravilnikom o šolski dokumentaciji v srednjem izobraževanju (Uradni list RS, št. 96/99, 108/99, 97/06, 59/12 in 30/18)
- Šolskimi pravili o izvajanju zaključnih izpitov oziroma šolskimi pravili o ocenjevanju znanja, ki določajo tudi pravila o izvajanju zaključnih izpitov
- Izpitnim katalogom za slovenščino
- Izpitnim katalogom za izbran izobraževalni program, na podlagi katerega se izvaja izdelek oziroma storitev

Šolska komisija za zaključni izpit (ŠK ZI)

Imenovanje in sestava šolske komisije za zaključni izpit se izvede v skladu z 11. in 12. členom Pravilnika o zaključnem izpitu.

¹ <https://cpi.si/aktualno/knjiznica/gradiva/izdelek-ozioroma-storitev-in-zagovor/>

ŠK ZI (predsednik je ravnatelj) skrbi za zakonitost in usklajen potek zaključnih izpitov. ŠK ZI določi

- šolski koledar izvedbe zaključnih izpitov v skladu z okvirnim koledarjem zaključnega izpita,
- potrdi temo in mentorja pri zaključnem izpitu² za posameznega kandidata in izda sklep o izbiri teme izdelka oziroma storitve z zagovorom,
- opravlja druge naloge v skladu s Pravilnikom o zaključnih izpiti in šolskimi pravili.

Čas in kraj izvajanja zaključnega izpita

Zaključni izpit v programih srednjega poklicnega izobraževanja obsega

- pisni in ustni izpit iz slovenščine in
- izdelek oziroma storitev in zagovor.

Zaključni izpit se izvede v prostorih šole, izjema je izvedba izdelka oziroma storitve, ki se lahko izvede v prostorih podjetja, kjer kandidat opravlja praktično usposabljanje z delom.

Čas izvedbe zaključnega izpita določi ŠK ZI v skladu s šolskim koledarjem in 16. členom Pravilnika o zaključnih izpiti. Priprava in izvedba izdelka oziroma storitve se izvede v zaključnem letniku pred zagovorom. Kandidati, ki so vključeni v vajeniško obliko izobraževanja, izdelek oziroma storitev izvedejo v času praktičnega usposabljanja v podjetju.

Kraj opravljanja izdelka oziroma storitve

ŠK ZI za kandidate, ki so vključeni v vajeniško obliko izobraževanja, posebno pozornost posveti določanju kraja opravljanja izdelka oziroma storitve. Pri tem sodeluje z zbornico in delodajalci.

Storitev oziroma izdelek se praviloma izvaja v prostorih delodajalca, po dogovoru lahko tudi v prostorih šole. Pomembno je, da so na razpolago ustrezni prostori in oprema, ki omogočajo pripravo in izvedbo izbranega izdelka oziroma storitve.

Oblikovanje teme izdelka oziroma storitve

Teme za zaključni izpit predlagajo mentorji pri delodajalcih, učitelji strokovnih modulov, lahko pa tudi kandidati. Šola razpiše teme izdelkov oziroma storitev za zaključni izpit.

Pri oblikovanju tem je potrebno upoštevati cilje izpitnega kataloga in izobraževalnega programa. Izbrane teme naj zajemajo znanje, spretnosti in kompetence različnih strokovnih modulov ter tako omogočajo čim bolj celostno izkazovanje poklicne usposobljenosti kandidata. Kandidata, ki je vključen v vajeniško obliko izobraževanja, usmerjamo na izbiro

² Izraz »mentor« se v skladu z zakonodajo uporablja tako za mentorja praktičnega usposabljanja z delom v podjetjih kot mentorja pri zaključnem izpitu. V teh priporočilih tako govorimo o »mentorju praktičnega usposabljanja z delom« v podjetju in o »mentorju pri zaključnem izpitu«.

takšne teme, ki bo v skladu z delovnimi in tehnološkimi postopki, ki se lahko izvedejo v podjetju, kjer opravljajo vajeništvo.

Mentor pri zaključnem izpitu

Mentor pri zaključnem izpitu je praviloma mentor pri delodajalcu, po dogovoru je lahko tudi učitelj šole.

Izbira mentorja pri zaključnem izpitu

ŠK ZI ob izbrani temi za vsakega kandidata določi mentorja pri zaključnem izpitu. Tako kot vsak kandidat za zaključni izpit ima tudi kandidat, ki je vključen v vajeniško obliko izobraževanja, možnost izbrati mentorja pri zaključnem izpitu med mentorjem praktičnega usposabljanja z delom v podjetju, kjer opravlja vajeništvo in učitelji v šoli. Smiselno je, da kandidati izberejo za mentorja pri zaključnem izpitu tistega, ki jih spremlja skozi celotno praktično usposabljanje z delom, se pravi mentorja praktičnega usposabljanja z delom iz podjetja.

So-mentor

Priporočamo, da kandidat, ki je vključen v vajeniško obliko izobraževanja, poleg mentorja pri zaključnem izpitu izbere tudi so-mentorja. So-mentor naj bo učitelj iz šole v kolikor je mentor iz podjetja ali obratno, se pravi so-mentor naj bo iz podjetja, v koliko je mentor učitelj. Kandidat pri so-mentorju dobi dodatne usmeritve in informacije za pripravo in izvedbo izdelka oziroma storitve. Sodelovanje mentorja in so-mentorja bo omogočilo poleg kandidatove suverene izvedbe zaključnega izpita tudi ustrezno izmenjavo informacij med šolo in podjetjem, kar lahko prispeva k kakovostni izvedbi in oceni izdelka oziroma storitve.

Naloge mentorja

Mentor pri zaključnem izpitu kandidata usmerja in nadzoruje, poskrbi pa tudi za potrebno usklajevanje med vsemi vključenimi v izvedbo zaključnega izpita (vključno z vodstvom šole oz. ŠK ZI, z učitelji in strokovnjaki iz podjetij), pa tudi z morebitnim so-mentorjem. Predlagamo, da mentor pri zaključnem izpitu opravlja svojo vlogo sistematično skozi konzultacije, ki jih tudi evidentira.

Naloge mentorja pri zaključnem izpitu in so-mentorja so:

- Predlagata teme izdelka oziroma storitve na podlagi izpitnega kataloga
- Skupaj pripravita dispozicijo ter navodila za izvedbo izdelka oziroma storitve za izdajo sklepa, ki ga dobi kandidat
- Pripravita točkovnik za ocenjevanje
- Sodelujeta s kandidatom in ga usmerjata
- Nadzirata samostojnost kandidata pri izvedbi
- Zagotavljata upoštevanje pravil o varstvu pri delu in varovanju zdravja
- Organizirata čas in kraj točkovanja ter ŠIK ZI predlagata oceno izvedbe izdelka oziroma storitve
- Usmerjata kandidata pri vodenju dokumentacije oziroma pisanju poročila
- Vodita dokumentacija o izpitu (vodita zbirno mapo)

Sklep o izbiri teme in mentorja pri zaključnem izpitu

ŠK ZI za posameznega kandidata izda sklep o izbiri teme in mentorja pri zaključnem izpitu, ki obsega:

- *Temo izdelka oziroma storitve*
Pri izbiri teme kandidat sodeluje z izbranim mentorjem pri zaključnem izpitu in so-mentorjem
- *Ime mentorja pri zaključnem izpitu in ime so-mentorja*
Več o izbiri mentorja in so-mentorja zgoraj

Priporočamo pa, da obsega tudi:

- *Kratko dispozicijo izdelka oziroma storitve*
Dispozicija vsebuje elemente in opis izdelave izdelka oziroma izvedbe storitve.
- *Točkovnik v skladu s katerim se izdelek oziroma storitev oceni*
Točkovnik pripravi mentor pri zaključnem izpitu in so-mentor na podlagi meril ocenjevanja iz izpitnega kataloga. Ustrezno pripravljen točkovnik bo kandidatu pomembna usmeritev pri izvedbi izdelka oziroma storitev in pri zagovoru.

Šolska izpitna komisija za zaključni izpit (ŠIK ZI)

Ravnatelj za izvedbo zagovora imenuje šolsko izpitno komisijo za zaključni izpit, ki ima največ 4 člane. Najmanj 2 člana morata biti učitelja iz šole. Vsakega člana iz vrst delodajalcev ravnatelj imenuje iz seznama, ki ga določi Državna komisija za zaključni izpit in je objavljen na spletni strani RIC³.

Šolsko izpitno komisijo za zaključni izpit sestavljajo:

- *Predsednik*
Za predsednika ŠIK ZI je imenovan eden od učiteljev šole.
- *Izpraševalec*
Priporočamo, da je za izpraševalca imenovan mentor pri zaključnem izpitu ali pa so-mentor.
- *1 – 2 člana*
Priporočamo, da se za ŠIK ZI za kandidata, ki je bil vključen v vajeniško obliko izobraževanja, imenuje 4-članska ŠIK ZI, torej poleg predsednika in izpraševalca še 2 člana. Če je ŠIK ZI 4-članska, priporočamo, da je sestavljena iz 2 predstavnikov šole in 2 predstavnikov iz vrst delodajalcev.

ŠK ZI naj bo pri imenovanju ŠIK ZI posebej pozorna na sorodstveno klavzulo (12. člen Pravilnika o zaključnih izpiti).

Zaradi zagotavljanja nemotene izvedbe zagovora, se imenujejo tudi namestniki članov.

³ https://www.ric.si/zakljucni_izpiti/socialni_partnerji/

Izvedba in ocenjevanje izdelka oziroma storitve

Kandidati, ki so vključeni v vajeniško obliko izobraževanja, bodo izdelek oziroma storitev praviloma opravljali v podjetju, kjer opravljajo vajeništvo.

Izdelek oziroma storitev kandidat lahko opravi kadarkoli v zaključnem letniku v času praktičnega izobraževanja v podjetju ali v šoli. Zagovor pa kandidat opravlja pred izpitno komisijo v rokih, ki so določeni s šolskim koledarjem.

Mentor pri zaključnem izpitu in so-mentor skupaj s kandidatom določita dan in kraj ocenjevanja izdelka oziroma storitve. Mentor pri zaključnem izpitu in so-mentor kandidata skupaj ocenita (točkujeta) na podlagi predhodno pripravljenega točkovnika.

Zagovor in oblikovanje končne ocene

Zagovor izdelka oziroma storitve poteka na šoli pred ŠIK ZI. ŠIK ZI lahko izvede zagovor, če so prisotni predsednik, izpraševalec in najmanj en član, torej vsaj 3 člani.

Zagovor se izvede v skladu z izpitnim katalogom in obsega:

- Predstavitev izdelave izdelka oziroma opravljanja storitve, ki obsega tudi utemeljitev izbranega delovnega oziroma tehnološkega postopka, delovnih sredstev in uporabljenih materialov ter predstavitev ukrepov za zagotavljanje varnosti pri delu in varovanja okolja
- Odgovore na vprašanja izpraševalca, s katerimi kandidat izkaže teoretično in praktično znanje. Vprašanja so vezano izključno na izdelek oziroma storitev.

Kandidat lahko na zagovoru doseže maksimalno število točk v skladu z izpitnim katalogom. Končno oceno izpita določi ŠIK ZI na podlagi doseženih točk, ki jih pretvori v številčno oceno.

Pri pretvorbi točk v številčno oceno priporočamo, da ŠIK upošteva predlog pretvorbe v izpitnem katalogu, lahko pa pripravi predlog pretvorbe točk v številčno oceno tudi šolska komisija za zaključni izpit.

Pripravili: Breda Zupanc, Darko Mali in Boris Klančnik

Ljubljana, oktober 2020